

Wat moet ik doen?

Filosoferen over deugden

© Fabien van der Ham | www.filosovaardig.nl

Wil je aandacht besteden aan deugden? Dan kun je daar met deze praattips ook een filosofische invalshoek aan geven.

Je kunt deze praattips eventueel gebruiken als aanvulling op het werken met de Deugdevriendjes van Annelies Wiersma of bijvoorbeeld bij het prentenboek De kleine prins van Agnès de Lestrade.

Maar het is zeker niet noodzakelijk om het filosoferen over deugden aan dit spel of boek te koppelen. Denken over deugden past in de filosofische denktraditie. De deugden kunnen namelijk helpen om antwoord te vinden op de vraag: Wat moet ik doen? Oftewel: hoe kun je een goed mens zijn?

Het is een belangrijke vraag waar iedereen wel eens over heeft nagedacht en waar veel filosofen zich over hebben gebogen. Het antwoord op deze vraag is door veel filosofen geformuleerd in termen van deugden.

Over het algemeen wordt Aristoteles gezien als het beginpunt van dit denken. Hieronder volgt eerst een korte uitleg over de deugdenleer van Aristoteles.

Ga je liever meteen aan de slag, scrol dan meteen door naar pagina 3. Daar staan de praattips.

Wat is een deugd?

Wikipedia: Een deugd kan een positieve eigenschap zijn waar een bepaald persoon over beschikt. Het kan ook duiden op een ethisch goede manier van handelen.

Aristoteles: De deugd is een houding die ons in staat stelt ons handelingen voor te nemen, en die het midden houdt in relatie tot ons, een midden zoals dat bepaald is door een overleg en wel zoals een verstandig mens het zou bepalen

Huh?

Dat was een heel ingewikkelde uitleg. Het betekent dat een deugd in het midden ligt tussen dat wat we als redelijk en rationeel denkend mens vinden en dat wat we (stiekem) voelen en verlangen. Het is

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

ook het midden tussen twee tegenovergestelde extremen. Tussen lafheid en overmoedigheid ligt bijvoorbeeld de deugd moed. Het gaat dus niet om het midden tussen een beetje dapper zijn en heel erg dapper zijn.

Denkdoel

Het juiste midden ligt niet vast. Het verschilt per situatie. Dat maakt het zoeken naar het antwoord op de vraag 'Wat moet ik doen?' niet makkelijker. Sterker nog, dat antwoord vind je dus niet. Je zult er steeds weer opnieuw over na moeten denken. Maar dat geeft niet want soms gaat het om de weg en soms om de eindbestemming.

Volgens Aristoteles is al ons handelen doelgericht. Sommige doelen houden op als het doel bereikt is. Als je naar A wilt en je komt aan in A dan is je doel bereikt. Je hebt ook doelen die gericht zijn op de activiteit. Zoals reizen. Als je reizen ziet als een ontdekkingsstocht zonder einde dan werk je steeds aan je doel als je onderweg bent. Zo is nadenken over wat je moet doen dus ook een doel op zich. Het gaat niet om het eindantwoord. Wat er ook gewoon niet is. Dus dat zou een zinloos doel zijn.

Geluk

Dit denkdoel dient ook nog een hoger doel en dat noemt Aristoteles geluk. Wanneer we iemand blijven bevragen waarom hij iets doet, zal hij uiteindelijk antwoorden: omdat me dat gelukkig maakt. Aristoteles karakteriseert geluk op drie manieren:

1. als zo veel mogelijk plezier en zo min mogelijk pijn;
2. als erkend, of geëerd worden door anderen;
3. als het kennende begrijpen.

Aristoteles vindt alle drie belangrijk maar zoals zoveel filosofen ziet hij 'begrijpen' als de hoogste vorm van geluk. Filosofie staat niet voor niets voor wijsbegeerte.

Nu je de plek van deugden binnen de filosofie kent, kun je over deugden gaan filosoferen. Hoe je een filosofisch gesprek leidt, kun je lezen in de gratis mini-cursus op www.filosovaardig.nl.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

De praattips

Om te filosoferen over deugden

Vorbereiding

Geef alle kinderen een speciaal deugdenboekje of schriftje. Dit mag ook een heel klein boekje zijn. Het wordt gebruikt om na het gesprek over een deugd één zin over die deugd op te schrijven.

Algemene uitleg

Met onderstaande opzet kun je bij alle deugden een filosofisch gesprek voeren. Dit duurt per keer ongeveer 15 minuten. Doe dit bijvoorbeeld 10x eenmaal per week. Kies daarvoor vijf deugden uit waarvan je vindt dat ze voor jouw klas of kind een ontwikkelpunt zijn en vijf deugden waarvan je vindt dat je klas of kind er goed in is. Zo is er ook ruimte voor complimenten naast de opbouwende feedback.

De vaste opzet voor de filosofische gesprekken

1. Stel je wilt nadenken over de deugd 'tact'.
2. Vraag of de kinderen weten wat tact is. Laat een paar kinderen dit uitleggen en / of antwoorden van anderen aanvullen.
3. Licht eventueel het begrip zelf verder toe.
4. Vraag nu of de kinderen voorbeelden kunnen geven van een situatie waarin sprake was van:
 - a. Te weinig tact
 - b. Te veel tact
 - c. Precies genoeg tact
5. Stel vervolgens de volgende graafvragen:
 - a. Hoe heet het als je te weinig tact hebt. (denk aan lomp of bot)
 - b. Hoe heet het als je te veel tact hebt (denk aan angstvallig)
 - c. Kan tact je helpen om gelukkiger te worden?
 - d. Hoe kan tact je helpen om gelukkiger te worden?
 - e. Is tact aangeboren of aangeleerd?
 - f. Hoe kun je tact leren of ontwikkelen?
6. Laat alle kinderen in hun boekje opschrijven hoe of wanneer ze tact willen toepassen in hun leven. Bijvoorbeeld: 'Als ik me aan iemand erger omdat hij zomaar mijn spullen pakt, ga ik voortaan vriendelijk uitleggen waarom ik dat niet wil en niet meer schreeuwen 'hé, dat is van mij!'

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads